

Kuva: Seppo Tuominen

Luonnehdinta

Tunturikankaat on paljakan vallitseva luontotyyppi. Ne sijaitsevat puustovyöhykkeen ylä- tai pohjoispuolella ja ovat puuttomia tai lähes puuttomia alueita, joilla latvuspeittävyys on alle 10 %. Kasvillisuutta luonnehtii puuttomuuden lisäksi varpuvaltaisuus. Kasvipeitteen koostumukseen vaikuttavat maaperän ravinteisuuden ohella lumensyvyys, maaston korkeus ja ilmaston mantereisuus–mereisyys-vaihtelu. Tunturikankaisiin ei lueta paljakan sara-, heinä- ja vihvilävaltaisia ns. heinäkankaita, vaan ne kuuluvat 'karuihin tunturiniittyihin'.

Valtaosa Suomen tunturikankaista on silikaattipitoisella mineraalimaalla esiintyviä karuja kankaita, jotka on nimetty vallitsevan varpulajin mukaan: variksenmarja-, vaivaiskoivu-, mustikka-, kurjenkanerva-, kanerva- tai liekovarpiokankaiksi. Tuulenpieksämäkankaat eli tuulikankaat sijaitsevat talvisin paljailta, ohuen jääkuoren tai erittäin ohuen lumivaipan peittämällä alueilla. Kalkkipitoisella alustalla tavataan ravinteisia lapinvuokkokankaita.

Tunturikangastyypit vaihettuvat usein toisikseen ilman selvää rajaa ja esiintyvät myös mosaiikkimaisesti. Mantereisuus–mereisyys-vaihtelu ilmenee kasvillisuudessa sammalien ja jäkälien runsaussuhteissa. Manteisilla alueilla esiintyy jäkälävaltaisia, ja mereisillä

alueilla sammalvaltaisia tunturikankaita. Mantereisten ja mereisten olosuhteiden välisillä alueilla tavataan välimuotoisia sammal-jäkäläkankaita. Korkeuden vaikutus näkyy sekä eri tunturikangastyypien runsaudessa että tyyppien lajistossa.

Luonnontilaisuuden kannalta keskeinen piirre karuilla tunturikankailla on poronjäkälien runsaus, mikä saavutetaan, kun porojen laidunnuspaine pysyy kohtuullisena.

Levinneisyys

Tunturikankaita tavataan laajalti Pohjois-Suomen tunturialueella esiintymien painottuessa Pohjois-Lappiin. Yksittäisiä tunturikangasesiintymiä on eteläisillä erillistuntureilla Etelä-Lapissa ja Kuusamon seudulla.

Nykytila ja uhkatekijät

Porolaidunnus on muuttanut tunturikankaiden kasvillisuuden rakennetta, erityisesti vähentämällä poronjäkälien määrää. Matkailu, retkeily ja muu ihmisen toiminta aiheuttavat maaston kulumista lähinnä paikallisesti. Myös rakentamisella on paikallista vaikutusta. Tulevaisuudessa pitkällä aikavälillä ilmastonmuutos aiheuttaa metsänrajan siirtymistä pohjoiseen ja ylemmäs tunturin rinteille ja supistaa paljakka-alueita.